

NORDISKE ARBEIDSPAPIRER

Miljømerkede tekstiler i Norden

Karl-Oskar Nicolaisen og Heidi Belinda Bugge

<http://dx.doi.org/10.6027/NA2018-907>
NA 2018:907
ISSN 2311-0562

Dette arbeidspapiret er utgitt med finansiell støtte fra Nordisk ministerråd.
Innholdet i arbeidspapiret avspeiler imidlertid ikke nødvendigvis Nordisk
ministerråds synspunkter, meninger, holdninger eller anbefalinger.

Miljømerkede tekstiler i Norden
Nordic work paper

Innholdsfortegnelse

Innhold

1	Sammendrag	4
2	Innledning.....	4
2.1	Prosjektets formål.....	5
2.2	Avgrensning.....	5
3	Prosjektforløp og leveranser	5
4	Analyse av barrierer	6
4.1	Foranalyse	6
4.2	Erfaringer med danske tilskudsprosjekter	7
4.3	Kvalitative dybdeintervjuer	8
5	Barrier og drivere for flere miljømerkede tekstilprodukter	8
5.1	Barrierer	9
5.1.1	Manglende forståelse for de forretningsmessige fordelene.....	9
5.1.2	Tiden det tar å sette seg inn i kravene og dokumentasjonen	9
5.1.3	Manglende forståelse for kravene blant leverandørene	9
5.2	Drivere	9
5.3	De offisielle miljømerkens verdi.....	9
6	Handlingsplan til avhjelping av barrierer	9
6.1	Business case for å dokumentere forretningsmessige fordeler.....	10
6.2	Forbrukerundersøkelse for å dokumentere verdi på forbrukermarkedet.....	11
6.3	Plan og tiltak for å møte barrierer.....	11
7	Markedsføring og kommunikasjon av miljømerkede tekstiler	11
7.1	Business case for å dokumentere forretningsmessige fordeler.....	11
7.2	Forbrukerundersøkelse for å dokumentere verdi på forbrukermarkedet.....	12
7.3	Prosjektaktiviteter 2018.....	12
7.3.1	Case: Markedsføring av miljømerkede tekstiler.....	12
7.3.2	Case: Formidling av og forventningsavklaring til lisensieringsprosessen.....	12
8	Nordisk Miljømærknings evalueringsprosjekt	13
8.1	Samspillet mellom evalueringsprosjektet og Nordisk Ministerråds prosjekt	13
8.2	Kort om evalueringsprosjektet.....	13
8.3	Kriteriernes miljørelevans og den kommende revisjon	13
8.4	Andre forbedringspotentialer	14
8.5	Værdikæden for tekstiler	15
8.6	Styrker, barrierer og potentialer koblet til kriterierne.....	16

8.6.1	Opfattelse af kriterierne - generelt	16
8.6.2	En bedre ansøgningsproces.....	17
8.6.3	Krav til økologisk bomuld	17
8.6.4	Ændringer for at klare miljømærkekrav	17
8.6.5	Barrierer for ikke at miljømærke tekstil	17
8.6.6	Miljømærke de enkelte processtrin	17
8.7	Anbefalinger til revision af tekstilkriterierne og sagsbehandlingsprocessen.....	18
8.7.1	Anbefalinger til en kommende revision af kriterierne	18
8.7.2	Anbefalinger til en kommende revision af sagsbehandlingsprocessen	20
8.8	Revisjonen av kriteriene og saksbehandlingsprosessen	20
9	Resultater	20
9.1	Suksesskriterier	21
9.1.1	Barrierer i for miljømærkning af tekstiler er reduceret (a)	22
9.1.2	Antallet af miljømerkede tekstilprodukter er steget med 15 % i 2018 i forhold til medium 2014 (b)	22
9.1.3	20 % øget salg af miljømerkede tekstiler i 2018 i forhold til 2014 (c).....	22
10	Vedlegg.....	23
10.1	Vedlegg 1: Miljømerkede tekstilprodukter sitt potensial på det nordiske markedet (TNS Kantar)23	
10.2	Vedlegg 2: Evaluering av kriteriene til Svanemerkede Tekstiler, skinn og lær.....	23
10.3	Vedlegg 3: Værdikæden for tekstiler	23
10.4	Vedlegg 4: Business cases.....	23

1 SAMMENDRAG

I april 2015 lanserte Nordisk Ministerråd for miljø handlingsplanen for bærekraftig fashion og tekstiler. En av seks initierte prosjekter var prosjektet «fremme af udbuddet af miljømerkede tekstilprodukter». På dette tidspunktet var tilbudet av miljømerkede produkter (Svanemerket og EU ecolabel) helt marginalt, spesielt på forbrukermarkedet.

Sideløpende med Nordisk ministerråds prosjekt har Nordisk Miljømerking utført et evalueringsprosjekt av Svanens kriterier for tekstiler, skinn og lær, samt startet opp revisjonen av kriteriene. Ettersom de to prosjektenes formål er veldig sammenfallende, er det valgt å drive prosjektene sammen for å oppnå synergi mellom prosjektene. Dette har gjort det mulig å gå bredere og dypere enn ellers planlagt, da leveransene fra de to prosjektene utfyller hverandre.

Formål

Felles nordiske miljømerketiltak vil øke tilbudet av miljømerkede tekstilprodukter (Svanemerket og EU Ecolabel). Prosjektets delmål har vært å identifisere hvilke barrierer som eksisterer for å få flere miljømerkede tekstiler med Svanemerket og EU Ecolabel i Norden. Videre å lage en handlingsplan for hvordan disse barrierer kan løses og iverksette aktiviteter og tiltak for å avhjelpe disse. Målet er å få et bedre utvalg av miljømerkede tekstiler og mer synlighet av disse produktene på markedet.

Prosjektet har levert innenfor følgende tre hovedområder skissert i utlysningen:

- Analyse af barrierer før og under ansøgning om miljømærkerne Blomsten og Svanen
- Handlingsplan til afhjælpning af barrierer
- Markedsføring og kommunikation af miljømerkede tekstiler

Resultat

Prosessen med prosjektet og aktivitetene som er levert har gitt Nordisk Miljømerking nyttig innsikt i barrierer, drivere og verdiene som ligger i å miljømerke tekstilprodukter for bedrifter. Dette har allerede gjort Nordisk Miljømerking bedre i stand til å kommunisere og markedsføre de offisielle miljømerkene overfor potensielle og eksisterende kunder. I tillegg er flere prosesser satt i gang i forbindelse med revision af Svanemærkning af Tekstiler for å redusere de barrierene som er identifisert i kriteriene og optimalisere saksbehandlingsprosessen.

Tilbudet av miljømerkede tekstilprodukter er i dag mye bedre enn det var og det er sterk vekst i tilbydere av miljømerkede tekstilprodukter på markedet. Pr 30. november 2017 er det 1424 miljømerkede tekstilprodukter på det nordiske markedet. En vekst på over 50 prosent siden prosjektstart i 01. januar 2016 da det var 942 miljømerkede tekstilprodukter. Ikke minst er det i dag flere store og kjente merkevarer og kjeder som tilbyr miljømerkede produkter enn det var i 2015 og produktene blir markedsført mer og bedre enn tidligere.

2 INNLEDNING

Prosjektet *fremme af udbuddet af miljømerkede tekstilprodukter* er en av seks prosjekter initiert under den nordiske handlingsplanen for bærekraftig fashion og tekstiler opprettet av Nordisk ministerråd.

Ved projektstart i 01. januar 2016 fantes det i Norden 942 miljømerkede tekstilprodukter fordelt på 15 licenser på Svanen og Blomsten. 942 produkter kan virke som mye, men dette var en meget marginal andel af markedet. Tilbudet var også primært rettet mot det profesjonelle markedet med produkter som arbeidstøy, profilkler, metervarer som møbelstoffer etc. Innenfor forbrukermarkedet var det først og fremst babytøy, noen basic wear, og hjemmetekstiler som sengetøy og som var tilgjengelig og dette var generelt begrenset. Både som forbruker og profesjonell innkjøper måtte det aktivt søkes for å finne miljømerkede tekstilprodukter. Man så derfor et behov for at øke tilbudet av miljømerkede tekstiler og synligheten av disse produktene for å gi det en større betydning i markedet og gjøre det enklere for kjøpere.

2.1 PROJEKTETS FORMÅL

Felles nordiske miljømerketiltak vil øke tilbudet av miljømerkede tekstilprodukter (Svanemerket og EU Ecolabel). Prosjektets delmål har vært å identifisere hvilke barrierer som eksisterer for å få flere miljømerkede tekstiler med Svanemerket og EU Ecolabel i Norden. Videre å lage en handlingsplan for hvordan disse barrierer kan løse og iverksette aktiviteter og tiltak for å avhjelpe disse. Målet er å få et bedre utvalg av miljømerkede tekstiler og mer synlighet av disse produktene på markedet.

2.2 AVGRENSNING

Tekstilbransjen, markedet og verdikjedene er sammensatt og komplisert. Prosjektet har derfor hatt fokus på tekstilprodukter til private forbrukere (B2C) for å gjøre arbeidet mer håndterbart. Nordisk Miljømerking jobber også mot det profesjonelle markedet, men dette er ikke nærmere analysert og beskrevet i denne sammenheng. Av tiltak som er gjennomført utenfor prosjektet kan det i denne sammenheng nevnes at det blant annet er utviklet veiledere som viser hvordan offentlige innkjøpere kan benytte de offisielle miljømerkene i anbud både i Danmark¹, Sverige² og Norge³.

3 PROSJEKTFORLØP OG LEVERANSER

Aller først i prosjektet ble det utformet en plan for å sikre at barrierer og drivere for flere miljømerkede tekstiler i Norden ble identifisert først, for deretter å kunne anbefale og iverksette mest mulig effektive tiltak. En konsekvens av dette ble at anbefalte og iverksatte aktiviteter og tiltak er noe avvikende fra de leveranser som var skissert i den opprinnelige utlysningen. De aller fleste leveranser beskrevet i den opprinnelige utlysningen er gjennomført i prosjektet eller planlagt gjennomført. I tillegg er andre aktiviteter som ikke ble skissert her gjennomført av nasjonale miljømerkingorganisasjoner utenfor prosjektet.

Prosjektet har levert følgende leveranser innenfor de tre hovedområdene skissert i utlysningen:

Analyse af barrierer før og under ansøgning om miljømærkerne Blomsten og Svanen

- Indhente erfaringer fra sagsbehandlere i Norden og fra dansk tekstil tilskudsprojekt
- Interviews med licenshavere og ansøgere, der ikke har opnået licens
- Kortlægning af værdikæden for tekstiler
- Kvalitative dybdeinterviews og analyse af barrierer og drivere udført af TNS (udført i samlet leverance)

¹ Miljømærkning Danmark <https://www.ecolabel.dk/da/virksomheder/indkoebere-privat-og-offentlig/vaerktoejskasse-til-offentlige-indkoebere>

² Miljømärkning Sverige <http://www.svanen.se/For-foretag/Upphandling/>

³ Miljømerking Norge <http://www.svanemerket.no/innkjop/offentlige-innkjop/innkjopsveiledet/>

- Analyse af barrierer i nuværende krav og analyse af potentiale for øget miljøgevinst ved miljømærkning af tekstil

Handlingsplan til avhjelping av barrierer

- Revision af Svanens kriterier for tekstiler, skind og læder (opstartet sept. 2017) med bl.a. fokus på
 - o Effektiv sagsbehandling gjennom bedre værktøjer og vejledninger (definere Best Practice, effektiv kemikaliegodkendelse, eng website).
 - o Krav med høy miljøeffekt og sterke og tydelige budskaber, reviderede kemikaliekraav og fokus på krav der understøtter sirkulær økonomi.
- Udarbejdelse af plan for markeds og kommunikationstiltag for afhjælpning af fundne barrierer eller for at forsterke fundne drivere.

Markedsføring og kommunikation af miljømærkede tekstiler

Prosjektet hadde her med utgangspunkt i prosjektplan en noe bredere tilnærming enn det som var skissert i utlysningen. Det er derfor noe avvik fra de leveranser som var skissert i den opprinnelige utlysningen. Noen av aktivitetene listet der som ikke har blitt gjennomført i prosjektet har blitt utført utenfor prosjektet i regi av nasjonale miljømerkeorganisasjoner. Innenfor prosjektet ble det fokusert på å iverksette aktiviteter for å redusere identifiserte barrierer. De fleste av aktivitetene var først og fremst for å redusere barrierer i Nordisk Miljømerkings salgssprosess da analysen viste at de mest sentrale barrierene lå her i tillegg til forhold i søknadsprosessen (som er behandlet videre i evalueringsprosjektet).

Følgende leveranser har blitt levert eller planlegges å leveres i løpet av 2018:

- Business case
- Forbrugerundersøkelse for å dokumentere verdi på forbrukermarkedet
- Planlagt 2018: Lave eksempelsamling av markedsføring av miljømærkede tekstiler
- Planlagt 2018: Materiell om miljømerket «sustainable fashion» (på bakgrunn av prosjektleveranser)
- Planlagt 2018: Materiell til en mer pedagogisk formidling av lisensieringsprosess

4 ANALYSE AV BARRIERER

Analysen inkluderte innhenting av erfaringer fra dansk tilskuddsprosjekt og intervjuer med lisensinnehavere og eventuelle lisenssøkere som ikke har fått lisens. I tillegg ble en mer omfattende kartlegging og analyse gjennomført i form av dybdeintervjuer med utvalgte stakeholders for å sikre at de viktigste barrierer er identifisert for å kunne få mest mulig effektive tiltak og aktiviteter.

4.1 FORANALYSE

Det første steget var en foranalyse hvor Nordisk Miljømerking startet med å samle tilgjengelig informasjon internt samt tekniske tilbakemeldinger fra eksisterende kunder. Internt i Nordisk Miljømerking ble det blant annet innhentet erfaringer fra saksbehandlere og tekstileksperter, og informasjon fra tidligere dokumenter ble sammenstilt. Erfaringer fra tidligere prosjekter som Tirupur-prosjektet og det danske tilskuddsprosjektet ble også innhentet (se beskrivelse under). Verdikjeden for tekstiler ble kartlagt å beskrevet. Eksternt ble det gjennomført en kort spørreundersøkelse rettet

mot tekniske kontaktpersoner hos lisensinnehavere og noen lisenssøkere som ikke hadde oppnådd lisens.

Foranalysen ble brukt som underlag i Nordisk Miljømerkings evalueringsprosjekt for kriterierne for Svanemærkning af Tekstil skind og læder og de miljøtekniske innsiktene herfra er nærmere behandlet under kapitel 8 (Nordisk Miljømerkings evalueringsprosjekt).

Mer overordnet og kommersielt rettet informasjon fra foranalysen ble brukt som bakgrunn for utarbeidelse av brief og underlag for utarbeidelse av overordnende undersøkelsesspørsmål til analysebyrå. Aktuelle og attraktive kontaktpersoner til senere dybdeintervjuer ble også kartlagt i denne fasen.

4.2 ERFARINGER MED DANSKE TILSKUDSPROJEKTER

Miljøstyrelsen i Danmark har af flere omgange indkaldt interesserede virksomheder til at søge om tilskud til konsulenthjælp i forbindelse med miljømærkning af tøj og andre tekstiler med Svanemærket eller EU-Blomsten. Konsulenthjælpen er hovedsagligt anvendt til at kortlægge leverandørkæden og indhente dokumentation fra underleverandører. Første runde for tilskud var i 2015. Her blev der givet 10 tilskud til konsulentbistand til tekstil-produkter fordelt på produktområderne:

- Arbejdstøj: 4
- Metervare til arbejdstøj: 1
- Andet tøj: 1
- Baby-/børnetøj: 2
- Måtter: 1
- Sengetøj, håndklæder mm.: 1

I 2016 blev der givet 7 tilskud til konsulentbistand til tekstil-produkter. Disse var fordelt på produktområderne:

- Arbejdstøj: 1
- Modetøj: 2
- Uniformer: 1
- Udendørstøj: 1
- Gardiner: 1
- Sengetøj, håndklæder mm.: 1

Samlet er der er givet tilskud til 17 virksomheder (én virksomhed har fået tilskud til at søge både Svanen og Blomsten) for de to puljer. Resultatet i forhold til nye licenser er foreløbigt:

EU-Blomsten: 3 licenser er tildelt. Disse omfatter; arbejdstøj, metervarer til arbejdstøj og voksentøj til detailhandlen og 2 ansøgninger i gang.

Svanen: 2 licenser er tildelt. Disse omfatter arbejdstøj og beklædning til forbrugermarkedet og yderligere 3 virksomheder vil sandsynligvis ansøge.

Indtil videre har 6 virksomheder fra 2015-puljen og 2 fra 2016-puljen ikke ansøgt. Årsagen til dette er oftest at virksomheden gennem konsulentarbejdet kan se, at de enten ikke kan klare kravene eller ikke kan indhente den krævede dokumentation fra deres underleverandører. Feedback fra konsulenterne er, at det ofte er svært at få underleverandører til at levere dokumentation. Om dette

skyldes, at leverandører ikke klarer kravene eller ikke vil afsætte tid til fx en mindre kunde, vides ikke. Samtidig kan det variere, hvor langt i processen den enkelte virksomhed kommer i forhold til at undersøge deres leverandørkæde og indhente dokumentation med midlerne fra tilskudsordningen. Der ses derfor også en risiko for at virksomheden er et stykke fra målet når tilskuddet stopper og dermed ikke selv har ressourcer til at komme videre med en færdig ansøgning.

Generelt vurderes det, at tilskudsordningen giver øget interesse fra virksomheder for miljømærkning og i nogle tilfælde er det betydende for at virksomheden begynder at arbejde mere målrettet med at forbedre deres miljøprofil. Det er også indtrykket at processen med konsulenter skaber et større kendskab hos virksomhederne om deres leverandørkæder, også i de tilfælde hvor virksomheden ikke vælger at søge om et miljømærke. Tilskudsordningen har desuden den effekt, at de selvstændige konsulenter kontakter virksomheder og gør dem opmærksom på mulighederne med miljømærkerne og hermed er med til at øge kendskabet til miljømærkerne Svanen og Blomsten.

4.3 KVALITATIVE DYBDEINTERVJUER

For å få en bredere og dypere forståelse ble det gjennomført en kvalitativ undersøkelse av analysebyrået TNS Kantar i form av dybdeintervjuer med flere aktører i bransjen (se vedlegg 1).

Formålet med undersøkelsen var å identifisere kommersielle/markedsmessige drivere til og barrierer mot å bruke de offisielle miljømerkene, og kartlegge holdninger og erfaringer med de offisielle miljømerkene blant ulike målgrupper i tekstilmarkedet. Hvordan bransjen oppfattet miljømerkene verdi i dag og mulige potensielle ble også kartlagt. Innsikt i mer tekniske barrierer og drivere relatert til produksjon og verdikjede ble redegjort på et mer overordnet nivå.

Respondentene besto av både kunder og potensielle kunder fra ulike land og forskjellige produkttyper. Majoriteten var fra de nordiske land (Norge, Sverige, Danmark og Finland), men det var også noen respondenter som representanter for produsenter utenfor Norden i typiske produsentland (henholdsvis Pakistan og Tyrkia). 12 intervjuer ble fullført. Nye rekrutteringer ble da avsluttet fordi analysebyrået opplevde at nye intervjuer ikke tilførte ny informasjon (jamfør metningsprinsippet i kvalitativ metode). Med andre ord en indikasjon på at den mest relevante informasjonen var avdekket. På bakgrunn av funnene i de dybdeintervjuene kom den kvalitative innsiktsrapporten «Miljømerkede tekstilprodukter sitt potensial på det nordiske markedet» fra TNS Kantar. Denne gjør rede for de barrierer, drivere og de oppfattede verdiene av de offisielle miljømerkene. Disse resultatene er oppsummert under «5 barrierer og drivere for flere miljømerkede tekstilprodukter».

Rapporten kom også flere anbefalinger for å optimalisere Nordisk Miljømerkings prosesser og til tiltak og aktiviteter som burde iverksettes for å få flere miljømerkede tekstilprodukter på det nordiske markedet. Anbefalingene som dreier seg om markedsforhold og kommunikasjon er nærmere beskrevet under «6 handlingsplan til avhjelping av barrierer». Forhold som relaterer seg til kriteriene og sertifiseringsprosessen er behandlet under «8 Nordisk Miljømerkings evalueringsprosjekt».

5 BARRIER OG DRIVERE FOR FLERE MILJØMERKEDE TEKSTILPRODUKTER

Dette er et kort sammendrag av de barrierer og drivere som ble identifisert i den kvalitative innsiktsrapporten «Miljømerkede tekstilprodukter sitt potensial på det nordiske markedet» fra analysebyrået TNS Kantar (se vedlegg 1).

5.1 BARRIERER

5.1.1 Manglende forståelse for de forretningsmessige fordelene

Det er ønske om mer rådgivning på hvordan sertifiseringen er verdiskapende og kan bidra til å styrke kundens posisjon på markedet. Fordelaktig hvis Nordisk Miljømerking kan tydeliggjøre miljømerkene forretningsmessige styrker overfor potensielle kunder tidlig i prosessen. Manglende forståelse for de potensielle fordelene og effektene er en stor barriere for å søke om miljømerking av produkter.

5.1.2 Tiden det tar å sette seg inn i kravene og dokumentasjonen

Spesielt tiden til å sette seg inn i kravene og selve dokumentasjonen er barrierer. Kundene etterspør dokumenter som er mer enkle i utformingen og mindre tidskrevende å få oversikt på enn kriteriedokumentet er i dag. Både språkbruk og mengden av materiale blir oppfattet som veldig omfattende.

5.1.3 Manglende forståelse for kravene blant leverandørene

Det oppleves å være kommunikasjonsbrist mellom Nordisk Miljømerking/nordisk aktører og leverandørene som er i typiske produksjonsland. Store kulturelle forskjeller mellom nordiske land og typiske produsentland var spesielt fremhevet her.

5.2 DRIVERE

De mest sentrale driverne er eksterne krefter som oppmerksomhet og press fra media og etterspørsel og press fra forbrukere. For mange bedrifter er også interne mål om å forbedre arbeidsvilkår i tredjeverdens lander og redusere miljøbelastningen fra egne produkter den primære drivkraften.

5.3 DE OFFISIELLE MILJØMERKENES VERDI

De offisielle miljømerkene strenge og helhetlige tilnærming til krav oppleves som en styrke kontra andre merkeordninger. Det at det er både kjemikaliekraft, krav til råvare og materialer, sosiale krav og kvalitetskrav sørger for en helhet. Helheten og at det er krevende å oppfylle kravene gjør merkene sterke og troverdige.

Svanemerket oppleves å ha spesielt høy troverdighet blant nordiske forbrukere og anses derfor å ha størst kommersielt potensiale for bedrifter som retter seg mot dette markedet. Svanemerket oppleves derfor som et godt verktøy for å differensiere seg og sine produkter i et marked preget av tøff konkurranse. Svanemerket oppleves av kunder å ha kommersielt potensiale fordi det vurderes å være i overensstemmelse med de kravene forbrukerne har til tekstilprodukter i dag. Forbrukerne kjenner og stoler på Svanemerket og at kravene til Svanemerket er strenge. Potensielle kunder uten erfaringer har imidlertid et ønske om dokumentasjon for den kommersielle verdien miljømerkene kan ha.

6 HANDLINGSPLAN TIL AVHJELPING AV BARRIERER

Her ble det skissert regionale informasjonsmøter for interesserte brands og produsenter om mulighetene for miljømærkning og formidling av prosjektresultater. Møter og dialog med interesserte brands og produsenter har vært gjort fortløpende av de nasjonale miljømerkingsorganisasjoner sideløpende med prosjektet. Når det gjelder innhenting av informasjon

fra bransjen til prosjektet har dette vært gjort 1-1 både gjennom egen spørreundersøkelse og gjennom dybdeintervjuer med utvalgte aktører som representerte ulike produktgrupper og ledd i verdikjeden. Formidling av prosjektresultater er ennå ikke gjennomført, men Nordisk Miljømerking ønsker å utvikle materiell for å formidle innholdet i de leveranser som er gjennomført og underveis til bransjen i 2018.

Konsulentrapporten ga nyttig innsikt i aktuelle tiltak og aktiviteter for enklere å kunne attrahere nye kunder og styrke kundelojaliteten blant eksisterende kunder. Nordisk Miljømerking vurderte disse forslagene samt andre aktuelle tiltak og aktiviteter opp mot funnene i rapporten og kom med en anbefaling til prosjektaktiviteter som senere ble godkjent av styringsgruppen.

Flere av anbefalingene i konsulentrapporten dreide seg om Nordisk Miljømerkings interne virksomhet og prosesser. Disse ble behandlet nærmere i evalueringsrapporten (se under). På markedssiden ble manglende forståelse for de forretningsmessige fordelene fremhevet som den mest sentrale barrieren. Dette er et hinder tidlig i kundereisen; en barriere som gjør at bedrifter ikke søker om miljømerking av sine tekstilprodukter.

To aktiviteter ble anbefalt spesifikt i innsiktsrapporten «Miljømerkede tekstilprodukter sitt potensial på det nordiske markedet» for å avhjelpe denne barrieren: *Business cases* og en *forbrukerundersøkelse*. Det var også Nordisk Miljømerking sin vurdering at disse to aktivitetene ville være de mest effektive til å bidra med å avhjelpe barrieren. Utover dette anså Nordisk Miljømerking at begge aktivitetene ville kunne bidra til å øke organisasjonens kompetanse om bransjen og markedet, og derfor settes den bedre i stand til å kommunisere med å veilede Nordisk Miljømerking sine kunder og potensielle kunder. Et annet område som konsulentrapporten viser at det var forbedringspotensialer.

6.1 BUSINESS CASE FOR Å DOKUMENTERE FORRETNINGSMESSIGE FORDELER

Siden potensielle kunder kan ha vanskeligheter ved å gjennomskue det kommersielle utbyttet av miljømerkene ble det av disse etterlyst materiale som viser effektene av miljømerkene i et kommersielt perspektiv. Konsulentrapporten anbefalte derfor å fokusere på å utvikle business cases som illustrerer og dokumenterer erfaringene og effektene bruken av miljømerkene har hatt blant eksisterende kunder. Disse business casene burde inneholde konkrete eksempler på mulige effekter basert på erfaringene fra Nordisk Miljømerking sine kunder.

Business casene tar utgangspunkt i et utvalg av kunder innen ulike produktområder og bransjer. Nordisk Miljømerking vurderte også om det kunne utformes andre typer av «case» enten basert på innsikt fra disse eller andre innsikter og fant to andre historier det var et behov for bedre kommunikasjonsmateriell av (se beskrivelse av «case» under).

Case: Markedsføring av miljømerkede tekstilprodukter

Det kan være vanskelig for potensielle kunder å gjennomskue hvordan de kan utnytte miljømerkene i markedsføring. Nordisk Miljømerking har derfor samlet eksempler på hvordan miljømerkene har vært brukt i markedsføring for inspirasjon til både potensielle og eksisterende kunder.

Case: Formidling av og forventningsavstemming til sertifiseringsprosessen

Konsulentrapporten trakk også frem at Nordisk Miljømerking med fordel kan beskrive sertifiseringsprosessen på mer oversiktlig vis. Herunder hva og hvordan Nordisk Miljømerking bidrar med og hva lisenssøker og leverandører må forvente av prosessen. Nordisk Miljømerking har derfor begynt arbeidet med å utvikle materiell som kan gjøre organisasjonen bedre i stand til å formidle

sertifiseringsprosessen og sørge for bedre forventningsavstemming slik at lisenssøkere kommer best mulig forberedt til prosessen.

6.2 FORBRUKERUNDERSØKELSE FOR Å DOKUMENTERE VERDI PÅ FORBRUKERMARKEDET

Undersøkelsen viste at potensielle kunder trenger dokumentasjon av potensielle effekter. Hvordan forbrukerne vil vurdere miljømerkede tekstilprodukter og om de vil verdsette det var et sentralt spørsmål for flere. Rapporten anbefalte derfor å gjennomføre en kvantitativ forbrukerundersøkelse for å dokumentere hvilke effekter miljømerkene har for nordiske forbrukere. Resultater fra en forbrukerundersøkelse kan hjelpe oss å dokumentere i hvilken grad forbrukerne er opptatt av slike spørsmål og hvilken verdi miljømerking av klær og tekstiler har innenfor ulike produktkategorier og forbrukersegmenter. Resultatene [gitt positive resultater] vil kunne benyttes som salgsmateriell overfor potensielle kunder.

Andre aktiviteter

Flere andre aktiviteter ble listet som aktuelle, men ikke prioritert som prosjektaktiviteter i første rekke. Noen ble ansett å være mindre målrettede og effektive, andre bedre å gjennomføre i nasjonal regi og andre igjen til å ville være mer effektfulle når tilbudet av miljømerkede produkter er bedre.

6.3 PLAN OG TILTAK FOR Å MØTE BARRIERER

Etter godkjenning av prosjektaktivitetene fra styringsgruppen startet utarbeidet med å utforme og gjennomføre disse. Hovedaktivitetene ligger ved som vedlegg og de er oppsummert nærmere under «7 markedsføring og kommunikasjon av miljømerkede tekstiler».

7 MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKASJON AV MILJØMERKEDE TEKSTILER

Her ble det skissert dialogmøder om markedsføring mellom Miljømerkingssekretariatene og lisensinnhavere og utarbeide ideopplegg til markedsføring rettet mot forbrukersegmentet.

Siden tekstilmarkedet er svært konkurranseintensivt og differensiering er viktig er Nordisk Miljømerkings erfaring at denne type dialog er best å prioritere 1-1. Dialog og samarbeid med kunder om markedsføring av miljømerkede tekstilprodukter og utarbeidelse av dette er derfor noe som primært gjøres i direkte dialog med de den aktuelle kunde. Dette har vært gjort fortløpende av de nasjonale miljømerkingsorganisasjoner sideløpende med prosjektet. Dette er spesielt aktuelt når nye miljømerkede tekstilprodukter kommer på markedet. Et ideopplegg i form av en eksempelsamling som viser markedsføring av miljømerkede tekstiler er under utarbeidelse. Dette til bruk for inspirasjon til både eksisterende og potensielle kunder.

7.1 BUSINESS CASE FOR Å DOKUMENTERE FORRETNINGSMESSIGE FORDELER

Utvikling av business case har vært en prioritert prosjektaktivitet. Fire business case er ferdigstilt (se vedlegg 4). Kundene som presenteres i disse representerer ulike perspektiv som produktområder og bransjer; en stor internasjonal leverandør av metervare, en stor nordisk kleskjede, en stor norsk butikkjede for hjemmetekstiler og en norsk leverandør av profilkvær og bekledning til det profesjonelle markedet.

Business casene demonstrer forskjellige fordeler som miljømerking av tekstilprodukter kan gi en bedrift. Generelt oppleves det at Svanemerkets helhetlige perspektiv styrker bedriftens bærekraftsarbeid og gir økt oversikt, kontroll og bedre dialog med verdikjeden. Markedsmessig er det viktigste at Svanemerket på grunn av sin posisjon hos forbrukerne gjør det betraktelig enklere å vise frem og fortelle om sine miljøprodukter på en troverdig måte. Noen har opplevd positiv presseomtale som et resultat av dette og alle har opplevd gode salgsresultater. Med god og målrettet markedsføring kan man oppnå svært positive resultater. Alle kunder har opplevd gode resultater og positive tilbakemeldinger fra markedet. Aktøren som leverer til det profesjonelle markedet har opplevd en vekst på hele 3203 % i omsetningen av de svanemerkede produktene på 6 år. Flere planlegger, eller er allerede i ferd med, å utvide tilbudet av miljømerkede produkter.

Jobben med casene har gitt Nordisk Miljømerking bedre oversikt over hva slags fordeler og effekter eksisterende kunder har opplevd. Dialogen med dem har også gitt oss bedre innsikt i Nordisk Miljømerking sine kunders forretningsutfordringer og hvordan miljømerkene kan være relevante i disse sammenhengene. Business casene vil derfor gjøre Nordisk Miljømerking bedre i stand til å vise potensielle kunder hva slags potensielle effekter en bedrift kan oppnå ved å satse på miljømerking av sine tekstilprodukter.

7.2 FORBRUKERUNDERSØKELSE FOR Å DOKUMENTERE VERDI PÅ FORBRUKERMARKEDET

Nordisk Miljømerking har i samarbeid med analysebyrå utformet en forbrukerundersøkelse om tekstilprodukter og miljø, blant annet for å avdekke hvilken verdi forbrukerne ser i miljømerkede tekstilprodukter. Rapporten er ikke klar, men resultater herfra vil bli formidlet til kunder og potensielle kunder i 2018.

7.3 PROSJEKTAKTIVITETER 2018

Nordisk Miljømerking vil i 2018 arbeide med å utvikle materiell om miljømerket «sustainable fashion» og få spredd dette best mulig til bransjen. Dette vil hovedsakelig basere seg på underlag som er utviklet i prosjektet som business casene, resultatene av forbrukerundersøkelsen, og andre ting som er under utvikling som f.eks. og en mer pedagogisk formidling av sertifiseringsprosessen. Tilstedeværelse på relevante samlinger for bransjen som stand på messer og/eller arrangere egne samlinger for eksempel i relasjon til revisjonsprosessen for kriteriene er aktuelle aktiviteter for å få spredd materialet.

7.3.1 Case: Markedsføring av miljømerkede tekstiler

Nordisk Miljømerking jobber med å samle eksempler som viser markedsføring av miljømerkede tekstiler til en eksempelsamling. Dette til bruk for inspirasjon til både eksisterende og potensielle kunder.

7.3.2 Case: Formidling av og forventningsavklaring til lisensieringsprosessen

Nordisk Miljømerking er i gang med å sammenstille informasjon for å kunne lage mer pedagogisk markeds materiale om lisensieringsprosessen. Dette vil bli ferdigstilt når revisjonsprosessen som nå er startet opp er slutført og nye krav er vedtatt.

8 NORDISK MILJØMÆRKNINGS EVALUERINGSPROJEKT

8.1 SAMMENSPILELLEM EVALUERINGSPROJEKTET OG NORDISK MINISTERRÅDS PROJEKT

Sideløbende med Nordisk Ministerråds projekt har Nordisk Miljømærkning kørt et eget evalueringsprojekt af Svanens kriterier for Tekstiler, skind og læder samt opstart af revisionen af kriterierne. Da der er stort sammenfald mellem disse 2 projekters formål, er det valgt at køre projekterne sammen for at opnå en synergi mellem projekterne. Hermed har det været muligt at gå bredere og dybere end ellers tiltænkt, da leverancerne fra de 2 projekter supplerer hinanden. Evalueringsrapporten er dermed en delleverance i Nordisk Ministerråds projekt og de andre leverancer i Nordisk Ministerråds projekt indgår som input og bilag til Nordisk Miljømærknings evalueringsrapport. Evalueringen er udført og blev godkendt af Nordisk Miljømærkenævn i juni 2017.

Evalueringen har omfattet følgende leverancer:

- Interviews af de personer hos licenshaverne, der har stået for ansøgningsprocessen
- Beskrivelse af værdikæden for tekstiler
- Evaluering af de nuværende krav
- Analyse af, hvor der ses et potentiale for øget miljøgevinst ved miljømærkning af tekstil

8.2 KORT OM EVALUERINGSPROJEKTET

Evalueringen danner grundlag for hvordan revisionen af kriterierne skal fokusere. Revisionen af kriterierne for Svanemærkning af Tekstil, skind og læder generation 4 er opstartet i slutningen af 2017 og forventes at sendes i offentlig høring i slutningen af 2018 eller starten af 2019. I høringen har alle stakeholdere i branchen mulighed for at kommentere det udsendte høringsudkast af kriterierne. Efter høring vil der ske en opdatering og derefter skal Nordisk Miljømærkenævn godkende de endelige kriterier.

EU-Blomstens kriterier for tekstil er fra juni 2014. Her er pt. ingen revisionsproces i gang. Her vil en kommende revision blive udført af EU kommissionen.

Det overordnede mål for evalueringen har været at give en anbefaling til Nordisk Miljømærkenævn om dagens kriterier for Tekstiler, skind og læder stadig giver en miljøgevinst og om en kommende revision kan bidrage til en øget miljøgevinst og kriterierne dermed bør revideres. Samtidig har evalueringen skulle belyse, hvordan man kan øge udbuddet, efterspørgslen og synligheden af miljømærket tekstil på markedet. Her har været fokus på at kortlægge hvilke barrierer, der findes i dag både med hensyn til kravniveauer, indhentning af dokumentation, kriteriernes brugervenlighed, sagsbehandlingsprocessen samt synlige værdien ved miljømærkning.

8.3 KRITERIERNES MILJØRELEVANS OG DEN KOMMENDE REVISION

De største miljøgevinster ved miljømærkning af tekstiler ligger i at sikre bæredygtig produktion af tekstilfibre, at der ikke er anvendt miljø- og sundhedsskadelige kemikalier til forarbejdningen af selve tekstilet samt at tekstilet har en høj kvalitet og dermed giver mulighed for lang levetid. Det er netop her at Svanens kriterier for tekstiler, skind og læder allerede i dag stiller krav. I forhold til den feedback, der er indhentet fra licenshaverne, er det ofte på kemikaliedelen, at de har måtte arbejde på at substituere i forbindelse med at opnå miljømærkning. Det kan f.eks. være en ny underleverandør i form af nyt farveri, eller substitution af specifikke kemikalier. Det kan være alt fra anvendte farver til udskiftning af kemi til spinning og vævning. Andre licenshavere svarer, at de som

en del af ansøgningsprocessen har arbejdet med sporbarhed og styrbarhed for den miljømerkede produktion og har lært deres produktion bedre at kende som en del af processen med at miljømærke.

Udover de eksisterende krav, der allerede i dag giver miljøeffekt, er der fundet følgende mulige fremtidige miljøgevinster for produktgruppen (se uddybning af disse punkter i afsnit 8.7.1.2):

- Det skal vurderes om det er muligt at øge andelen af økologisk bomuld evt. med mulighed for at lave et differentieret krav til forskellige produkttyper.
- De nuværende kriterier omfatter ikke silke, da det har været svært at udvikle gode krav til produktionen af denne fibertype. Det skal undersøges om der i dag findes krav med høj RPS (høj miljø Relevans, -Potentiale og Styrbarhed) for selve produktionen af silkefiber.
- Det skal undersøges ved en kommende revision om der er specifikke tekstiltyper som bidrager væsentligt mere end andre med mikroplast ved vask og om de skal udelukkes af kriterierne.
- I en kommende revision vil der skulle være fokus på at kemikaliekravene dækker alle relevante kemikalier i tekstilproduktionen.
- Det er fundet et potentiale i øget fokus på krav, der stimulerer cirkulær økonomi. Fx krav til design af tekstilet i form af fibersammensætning eller overfladebehandling, der muliggør recirkulering af tekstilfibrene. Her henvises til evalueringsrapporten for uddybning af hvilke områder, der er fundet mulige at styre med miljømærkekrav.
- Her ses mulighed for en øget miljø- og sundhedsgevinst ved at udvikle testkrav, der forbyder skadelige stoffer i de recirkulerede tekstilfibre, hvis det indgår i det svanemærkede produkt.
- Samtidig kan det være relevant at undersøge om kriterierne kan håndtere brug af genbrugstekstil til nye produkter. Her skal skelnes mellem pre- og postkonsument genbrugstekstil, da postkonsument har været vasket mange gange og derved formentlig ikke indeholder samme mængder restkemi fra den oprindelige produktion som pre-konsument genbrugstekstil.
- For energi- og vandforbrug i produktionen skal det vurderes om de nuværende krav har høj nok RPS (se ovenfor). Dagens krav omfatter registrering af forbrug. Her kan evt. kræves af der er implementeret et udvalg af eksisterende BAT for området for herved at opnå højere styrbarhed med en reel miljøgevinst.
- Der ses et potentiale for øget miljøgevinst for øget fokus på krav til fyld og stoppematerialer, som indgår med høj andel i tekstilprodukter.
- I dag findes ingen licenser for overtøj. Interviews af licenshaverne har indikeret, at det bør undersøges om kemikaliekravene skal differentieres i forhold til om det er til babyer eller til overtøj. Her behøves mere information for at forstå hvilke kemiske stoffer, der er behov for ved produktion af overtøj og så forbydes i dagens kriterier og om kriterierne i dag stort set ikke muliggør svanemærkning af overtøj.

8.4 ANDRE FORBEDRINGSPOTENTIALER

Optimal udnyttelse af eksisterende godkendelser og licenser

Evalueringen af Nordisk Miljømærknings sagsbehandling af tekstilansøgninger viser, at der findes et potentiale i at udarbejde en fælles nordisk tekstilkemialiedatabase. Databasen skal kunne anvendes både eksternt og internt, så både ansøgere og sagsbehandlere vil kunne få gavn af den tidsbesparelse der findes i at genbruge de eksisterende godkendelser af tekstilkemien.

Det bør findes en samlet nordisk licensoversigt, der viser alle færdige tekstilprodukter og halvfabrikata miljømærket med enten Svanen eller EU-Blomsten samt hvem der har disse licens til

disse. Oversigten skal kunne anvendes eksternt af tekstilbrands eller indkøbere, der ønsker at se hvad der findes af miljømærkede tekstil i hele Norden.

Brugervenlige kriterier og vejledninger

Helt overordnet er det vigtigt, at kriterierne skrives så enkelt og tydeligt som muligt. Mange af kravene forholder sig til fagområder, hvor tekniske termer er uundgåelige. Derimod er det muligt at skrive kravteksten så tydeligt som muligt med tilhørende dokumentationskrav og bilag, der er brugervenlige og guider ansøgeren. Det kan blandt andet gøres tydeligt hvilke krav, der er mulige at dokumentere med certifikater fra andre mærkninger. Det kan både være på råvarecertificering, proces-certificering og tekstilcertificering. En udfordring her kan være at kravene ofte er udformet lidt forskelligt i de enkelte mærkeordninger. Her ønskes også et værktøj, der udvælger de relevante krav fra kriterierne til ansøger. Det vil hjælpe med at give overblik i en ansøgningssituation.

God og tydelig kommunikation er også et vigtigt redskab for at mindske udfordringer koblet til lange leverandørkæder. Derfor er det vigtigt at det indtænkes i udviklingen af nye kriterier, erklæringer samt andre hjælpeværktøjer, så det sikres at disse giver mening for de procesled i leverandørkæden som skal anvende dem.

Sparring i ansøgningsprocessen

Licenshaverne ønsker let tilgængelig information omkring hvordan ansøgningsprocessen fungerer samt en forventningsafstemning i forhold til deadlines i processen. Forventningsafstemning mellem ansøger og sagsbehandler i forhold til deadlines er allerede en del af sagsbehandlingen i nogle lande. Som en del af revisionen er der netop fokus på at udvikle ansøgningsguides til ansøgere, der formidler ansøgningsprocessen samt rutiner, der sikrer forventningsafstemning.

Værdi i øget kontrol

Licenshaverne giver udtryk for at Svanens kontrol af produktionskæden, som fx kemikalier anvendt hos underleverandørerne, giver meget høj værdi. Her ønskes gerne at Svanemærkningen kan tilbyde endnu mere kontrol samt rådgivning af leverandørerne.

Det er kendt at lange produktionskæder, som findes i tekstilbranchen, kræver højt kontrolniveau i forhold til underleverandører. En miljømærkning skal ses som en ekstra kontrol og en 3. parts verificering af opnåede miljøgevinster. Der kræves dog stadig en høj kontrolindsats fra selve ansøger/licenshaver. I sidste ende er det ansøger/licenshaveren, der er ansvarlig for at kriterierne overholdes og ansvarlig for at den korrekte information viderebringes til Nordisk Miljømærkning. Dette gælder også ved ændringer i produktionen. Det kræver viden om leverandørkæden at sikre dette. Denne viden giver stor værdi hos ansøger som fremadrettet kan anvende den opnåede viden til at tage beslutninger for produktionen af egne produkter. Dermed findes flere mulige løsninger til ønsket om øget kontrol: Nordisk Miljømærkning kan rådgive ansøger i hvordan de bedst muligt opnår den ønskede styrbarhed og kontrol med deres underleverandører. Der kan udvikles en form for "best practice" ansøgerne.

8.5 VÆRDIKÆDEN FOR TEKSTILER

For tekstilbranchen er produktionsdelen af værdikæden oftest outsourcet til en eller flere underleverandører. Kriterierne for svanemærkning af tekstiler kræver at kravene dokumenteres fra processer i Up-stream delen af værdikæden, dvs. under selve fremstillingen af fibre og tekstilet.

Dette er også de områder, hvor de største miljøbelastninger findes^{4,5}. Dermed kan der være flere led tilbage i produktionskæden, hvor der skal indhentes dokumentation. Nordisk Miljømærkning har erfaring med, at det kan være vanskeligt at få fat i den rigtige dokumentation, når man skal flere led tilbage i værdikæden. Specielt hvis det ansøgningsmateriale, der sendes til underleverandører, ikke er selvforklarende. Jo, mere kompleks produktionsprocessen er og jo flere led man skal tilbage i kæden, jo vanskeligere kan det være at få den rigtige dokumentation. Det er også erfaringen fra sagsbehandlingen, at enkle tekstilprodukter kræver mindst sagsbehandling. Samt at den bedste styrbarhed opnås der, hvor der er god kontakt mellem ansøger og dennes underleverandører.

Der kan være svært for mindre nordiske tekstilbrands at indhente dokumentation fra processer tilbage i leverandørkæden f.eks. i Asien, da de bare er små aktører hos leverandørerne. Det er dog et generelt indtryk, at der ofte anvendes større underleverandører, som omfatter flere procesled i værdikæden. F.eks. underleverandører, hvor uldfibrene både spindes, farves og væves eller at fabrikken har kontrol over både dyrkning af bomuld, spinning og vævning til færdigt tekstil. Hermed øges styrbarheden.

Et område, hvor det fremdeles er vanskeligt at få information er fx udslip fra polymerisering af f.eks. polyamid, hvor Svanen stiller krav til udslip af nitrøse gasser. Også for andre krav til syntetiske fibre, hvor kravene er stillet til produktionen før spinning til fibre er det vanskeligt at få god information. Det gælder f.eks. når polymeren indfarves før spinning. For andre fibre som bomuld og cellulosefibre findes certificeringssystemer med absolutte kravniveauer, som fx økologisk bomuld samt certificeret bæredygtig skovbrug (FSC og PEFC). Disse systemer gør det lettere at indhente dokumentation flere led tilbage i kæden.

Det er en generel del af Svanens kriterieudvikling, at vurdere hvor i værdikæden, det enkelte krav skal dokumenteres og om der er styrbarhed i forhold til at få dokumentationen fra ansøger. Dette indgår i vurderingen af hvor der skal stilles krav og vil være et område, hvor det er vigtigt at lytte til ansøgere/licenshavere som indhenter dokumentation.

På trods af de fundne udfordringer i produktionskæden, så vidner de mange certificerede produkter indenfor de forskellige mærkningsordninger om, at det er muligt at miljømærke tekstil. Det kræver dog en stor indsats af virksomheden og der skal være godt styr på underleverandørerne.

8.6 STYRKER, BARRIERER OG POTENTIALER KOBLET TIL KRITERIERNE

Som en del af evalueringen af kriterierne har Nordisk Miljømærkning i 2016 udført interviews af 17 licenshavere med enten Svanen eller EU-Blomsten. Derudover 3 virksomheder, som har opstartet med at ansøge om miljømærke, men som ikke kom i mål. Fokus for interviewet har været anvendelse af kriterierne. Det har derfor været den ansvarlige for ansøgningsprocessen, der har deltaget. Her følger en beskrivelse af de vigtigste trends fra svarene.

8.6.1 Opfattelse af kriterierne - generelt

Der er en generel positiv opfattelse af Svane- og Blomstmærkning af tekstiler. Det begrundes bl.a. med at det er positivt at Svanen og Blomsten arbejder for at reducere miljøbelastningen i hele produktionskæden for tekstilproduktionen.

⁴ Ross, S. Advancing life cycle assessment of textile products to include textile chemicals, THESIS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY, CHALMERS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY 2016

⁵ van der Velden, N. M., LCA benchmarking study on textiles made of cotton, polyester, nylon, acryl, or elastane, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013

Swagheden er dog, at det er komplekst at miljømærke tekstil og vanskeligt at kommunikere effekten ud til forbrugerne på en enkel måde. Her fremhæves, at Svanens kriterier er lettere at arbejde med end Blomstens. For begge mærker nævnes, at der er behov for hjælp til beskrivelse af merværdien overfor kunden. For eksempel hvordan man kan kommunikere værdien af krav til de indgående kemikalier, når kunder efterspørger mere konkrete beviser på indholdsstoffer i det færdige produkt.

8.6.2 En bedre ansøgningsproces

Her efterspørgeres en checkliste, som ansøger og sagsbehandler sammen anvender til at se hvor langt ansøgningen er. Her skal fremgå hvad der er godkendt og hvad der mangler at blive indsendt af dokumentation, samt en liste over godkendt kemi til miljømærkerne. Andre forslag er flere møder, øget vejledning, introduktionsvideo eller andet hjælpeværktøj. Flere efterlyser muligheden for at genbruge dokumentation fra GOTS og Oeko-Tex og at det er tydeligt i hvilke krav, hvor dette er muligt.

8.6.3 Krav til økologisk bomuld

Generelt ser det ikke ud til at tilgangen til økologisk bomuld er et problem, men at det er prisen, der er afgørende. Økologisk bomuld er meget dyrere. Nogle mener at kravniveauet til økologisk bomuld burde være højere, fx mindst være 50 % økologisk bomuld og at krav til økologisk bomuld gør at Svanen adskiller sig fra Oeko-Tex. Andre mener, at det nuværende krav på 10% er rigtig godt. Her opfordres også til at man kan se på alternativer til økologisk bomuld som f.eks. BCI og CmiA bomuld.

8.6.4 Ændringer for at klare miljømærkekrav

I forhold hvad licenshavere har måtte ændre for at kunne klare Svanens krav nævnes ofte tekstilkemien. Her har flere gjort ændringer som f.eks. ny underleverandør i form af nyt farveri, eller udskiftning af specifikke kemikalier. Andre svarer, at de har arbejdet med sporbarhed for den miljømærket produktion og har lært deres produktion bedre at kende.

8.6.5 Barrierer for ikke at miljømærke tekstil

Det beskrives, at en miljømærkning kan begrænse fleksibiliteten i fremstillingen tekstil. Man er ofte afhængig af en enkelt eller få leverandører, og det er ikke muligt at skifte produktionen eller foretage ændringer let. Det gør det svært i forhold til kunder, der kræver specialproduktion (visse farver af tøj, der ikke allerede er certificerede).

Kemikaliekravene nævnes som svære – specielt i forhold til at indhente dokumentation fra underleverandører. Derudover nævnes pesticidkrav til konventionel råbomuld, krav til uldvask, krav til polyesterproduktion og dimensionsændring for visse typer strikkede produkter, som krav der kan være svære at dokumentere eller efterleve.

8.6.6 Miljømærkelicens til de enkelte processtrin

Skal det være muligt at give en Svanelicens til de enkelte processtrin i tekstilproduktionen? Her er både for og imod dette. Der er underleverandører, der har vist interesse for dette, men der er også en bekymring for, at det kunne blive en form for en Svanen-light certificeringsordning. Hvordan vil Nordisk Miljømerking styre dette markedsføringsmæssigt? Der er også dem, der ikke mener, at det er en god ide. Her argumenteres med at tekstilproduktioner er individuelle og det vil være svært at definere hvilken standardproduktion, der skal godkendes og derefter sikre, at det kun er det godkendte, der produceres og sælges som miljømærket. Den generelle anbefaling her er derfor at produktionskæde og produkt følges ad og miljømærkes sammen.

8.7 ANBEFALINGER TIL REVISION AF TEKSTILKRITERIERNE OG SAGSBEHANDLINGSPROCESSEN

Evalueringen viser, at miljømærkning af produktgruppen forsat er relevant. Mode- og tekstilbranchen er en af de mest forurenende og ressourceforbrugende industrier i verden. Den største miljøbelastning fra tekstiler er koblet til selve produktionen af tekstilet, hvor de største belastninger kommer fra anvendelse og udslip af skadelige kemikalier samt brug af vand og energi⁶. Det er netop her Svanen går ind og stiller skrappe krav til tekstiler.

Evalueringsrapporten anbefaler at en revision af Svanens kriterier for Tekstiler, skind og læder opstartes. Revisionsprojektet er opstartet hos Nordisk Miljømærkning i slutningen af 2017 og skal omfatte mere end ændring af kriterier for at sikre øget miljøgevinst. Her vil også indgå indsatsområder med fokus på vejledning i ansøgningsprocesser, samt vejledning om anvendelse og kommunikation af miljømærkelicens. Derudover skal der udarbejdes en case og en nordisk forbrugerundersøgelse, der begge kan anvendes til at beskrive den kommercielle værdi ved miljømærkning af tekstil. Revisionsprojektet vil dermed arbejde med alle de forskellige processer, der er relevante for at sikre et miljømærkning af tekstiler med høj værdi for alle relevante parter.

8.7.1 Anbefalinger til en kommende revision af kriterierne

8.7.1.1 Dokumentering af krav

Der er lokaliseret et ønske om, at det for licenshaverne er tydeligt, hvordan de kan kommunikere værdien af arbejdet med at indfri krav til indgående kemikalier. Her anvendes mange ressourcer til at dokumentere kemikaliekravene og det skal derfor ved en kommende revision sikres at disse krav giver mulighed for nogle tydelige budskaber.

Tiltag, der kan gøre dokumentering af krav til produktionen enklere bør vurderes ved en kommende revision. Det skal gøres tydeligt i kriterierne hvilke krav, der er mulige at dokumentere med certifikater fra andre mærkninger. Det kan både være på råvarecertificering, procescertificering og tekstilcertificering. En udfordring her kan være at kravene ofte er udformet lidt forskelligt i de enkelte mærkeordninger, at der arbejdes med forskellige kontrolniveauer og bagatelgrænser og at kravene revideres og dermed ændres på forskellige tidspunkter.

God og tydelig kommunikation er også et vigtigt redskab for at mindske udfordringer koblet til lange leverandørkæder. Derfor er det vigtigt at der indtænkes erklæringer og andre hjælpeværktøjer, som giver mening for de led i leverandørkæden, der skal anvende dem i udviklingen af reviderede kriterier.

8.7.1.2 Skærpelse af kriterierne

Højere andel økologisk bomuld

Det skal vurderes, om det er muligt at øge andelen af økologisk bomuld evt. med mulighed for at lave et differentieret krav. Så fx babytekstil har et skærpet krav til andel økologisk bomuld. Her skal også undersøges om der, for den ikke økologiske bomuld, kan kræves udvalgte certificeringer indenfor IPM bomuld. Det skal samtidig vurderes om pesticidkravet til hør, bambus og andre bastfibre skal revideres.

⁶ Advancing life cycle assessment of textile products to include textile chemicals, CHALMERS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY 2016

Skærpede klassificeringskrav

I en kommende revision vil der skulle være fokus på at kemikaliekravene dækker alle relevante kemikalier i tekstilproduktionen. I de nuværende kriterier findes klassificeringskrav specifikt for farver, farvestoffer og pigmenter, kemikalier til efterbehandling samt blødgøringsmidler og opløsningsmidler. De enkelte behandlinger og processer kan ske på forskellige tidspunkter i tekstilproduktionen og det er derfor vigtigt ikke der ikke er "huller" hvor den anvendte kemi ryger udenfor kravene. Det anbefales at en kommende revision sikrer at der stilles forbud mod fx CMR stoffer for alle anvendte produktionskemikalier på tværs af alle delprocesser.

Krav, der stimulerer cirkulær økonomi

Der er fundet et potentiale i øget fokus på krav, der stimulerer cirkulær økonomi. Fx krav til design af tekstilet i form af fibersammensætning eller overfladebehandling, der muliggør recirkulering af tekstilfibre. Her skal det undersøges, hvad der i dag sker med indsamlet brugt tekstil og hvor stor en andel, der går til genbrug og hvor meget der ender til ny produktion af tekstil. Her vil bl.a. ses på udgivelser fra Nordisk Ministerråd som "Gaining benefits from discarded textiles"⁷ og "Exports of Nordic Used Textiles: Fate, benefits and impacts"⁸.

Testkrav til recirkulerede tekstilfibre

Her ses mulighed for en øget miljø- og sundhedsgevinst ved at udvikle testkrav, der forbyder skadelige stoffer i de recirkulerede tekstilfibre, hvis det indgår i det svanemærkede produkt. Specielt hvis disse anvendes i fx babytekstiler. Her vil det være nødvendigt at specificere hvilke stoffer, der er størst risiko for at finde, så det er dem der skal testes for. Det kan samtidig undersøges om der er RPS for at kræve en vis andel recirkulerede fibre for udvalgte fibertyper. Med fokus på recirkulering af de typer af tekstilfibre som giver en reel miljøgevinst. Samtidig det være relevant at undersøge om kriterierne kan håndtere brug af genbrugstekstil til nye produkter. Her skal skelnes mellem pre- og postkonsument genbrugstekstil, da postkonsument har været vasket mange gange og derved formentlig ikke indeholder samme mængder restkemi fra den oprindelige produktion som pre-konsument genbrugstekstil.

Revurdere vand og energikrav

For energi og vandforbrug skal det vurderes om de nuværende krav har høj nok RPS (Relevans, Potentiale og Styrbarhed). Dagens krav omfatter registrering af forbrug. Her kan evt. kræves at der er implementeret et udvalg af eksisterende BAT for området. For herved at opnå højere styrbarhed med en reel miljøgevinst. Her findes en udfordring i at kriterierne for tekstiler indeholder et antal af funktionelle enheder, i form af forskellige tekstiltyper med forskel i processer som vævning, farvning og efterbehandling. Dette gør, at der ikke kan stilles et fælles krav i form af anvendt energi til fx 1 m² tekstil. I stedet vil kravet skulle stilles til effektiviteten af de enkelte processer i produktionen.

Skærpede krav til fyldmaterialer

Der ses et potentiale for øget miljøgevinst for øget fokus på krav til fyld og stoppematerialer som indgår med høj andel i tekstilprodukter. Fx fjerfyld i en dyne. Her er det relevant at se på krav til dyrevelfærd ved fjerproduktion. For fx syntetiske fyldmaterialer vil det være relevant med øget fokus på kemikaliekrav.

⁷ Gaining benefits from discarded textiles, Nordic Council of Ministers 2016

⁸ Exports of Nordic Used Textiles: Fate, benefits and impacts, Nordic Council of Ministers 2016

Fokus på at kommunisere kriteriernes utvikling

Der er et ønske om at mærkerne kommunikerer, hvor kriterierne er på vej hen set fem – ti år ud i fremtiden, så producenterne bedre kan investere og udvikle deres produktioner. Det er en rigtig god pointe. Det er dog rigtig svært at melde ud omkring hvad der vil være at nye krav om 5-10 år. De overordnede rammer er dog givet. Kravene stilles i alle faser af tekstilet livscyklus der hvor, der er relevante miljø- og sundhedsbelastninger, som kan nedbringes og styres med miljømærkning. Dog vil Nordisk Miljømærkning fremover være mere bevidst om at kommunisere resultaterne fra de udførte evalueringer af de eksisterende kriterier. Hermed gives der information om hvad der eventuelt kan komme af krav i de kommende kriterier.

8.7.2 Anbefalinger til en kommende revision af sagsbehandlingsprocessen

Her efterspørges en checkliste, som ansøger og sagsbehandler sammen anvender til at se hvor langt ansøgningen er og hvad der er godkendt og hvad der mangler at blive indsendt samt en liste. Der arbejdes allerede internt med checklister og det er derfor oplagt at udarbejde et format der kan anvendes både internt og i dialog med ansøger. Derudover undersøges muligheden for at udvikle en tekstilkemidatabase som både kan anvendes internt og eksternt. Andre forslag er flere møder, vejledning, introduktionsvideo eller andet værktøj er også et punkt for en kommende revision.

8.8 REVISIONEN AF KRITERIENE OG SAGSBEHANDLINGSPROCESSEN

Det overordnede formål med revisionsprojektet er at sikre størst mulig positiv miljøeffekt og samtidig sikre at svanemærkning af tekstiler er en attraktivt mærkningsordning på tekstil. Her tænkes på alle værdikædens aktører som fx underleverandører, producenter, brandejere, forbrugere og indkøbere. En attraktiv mærkningsordning er derfor mange ting og betyder derfor at den samlede pakke for Svanemærkning af tekstil både skal være troværdig, brugervenlig, har højt kendskab som tekstilmærkning samt har ambitiøse miljø- og sundhedskrav, som giver stærke og tydelige budskaber og stærke positioneringsmuligheder.

Revisionsprojektet vil omfatte mere end ændring af kriterierne for at sikre øget miljøgevinst. Her vil også indgå indsatsområder med fokus på optimering af ansøgningsprocesser, rådgivning om anvendelse og kommunikation af miljømærkelicens. Revisionsprojektet vil dermed arbejde med alle de forskellige processer, der er relevante for at sikre et miljømærkning af tekstiler med høj værdi for alle relevante parter. Projektet vil køre som et internt projekt i Nordisk Miljømærkning med Nordisk Produktansvarlig Heidi Bugge som projektleder. Revisionen er opstartet og her arbejdes for at sende et nyt kriterieudkast i offentlig høring i slutning af 2018 eller starten af 2019.

9 RESULTATER

Formålet til prosjektet har vært «fremme af udbuddet af miljømærkede tekstilprodukter / øke tilbudet av miljømerkede tekstilprodukter på det nordiske markedet».

Forarbeidene for prosjektet startet opp vinter/vår 2016 og enkelte leveranser er ennå ikke ferdigstilt. Resultatene av disse arbeidene kan ikke forventes å være realisert og det er heller ikke realistisk å tilskrive resultater, i alle fall ikke tidlig i prosjektperioden, prosjektet. Innsiktene prosjektet har gitt, spesielt den kvalitative undersøkelsen tidlig i prosjektet, har imidlertid gjort Nordisk Miljømærking bedre i stand til å kommunisere med potensielle kunder. Dette fordi Nordisk Miljømærking har fått en

bedre forståelse for deres forretningsutfordringer, hvordan miljømerkene kan være relevante for dem, hvordan sertifiseringsprosessen oppleves og utfordringer her og ellers i kundereisen.

Pr. 1. januar 2016 fantes det i Norden 942 miljømerkede tekstilprodukter fordelt på 15 lisenser på Svanen og Blomsten. Pr 30. november 2017 er det 1424 miljømerkede produkter på det nordiske markedet fordelt på 44 lisenser. Antallet produkter har med andre ord økt med over 50 prosent og antall lisenser med 180 prosent på under to år.

Ikke minst er det i dag flere store og kjente merkevarer og kjeder som tilbyr miljømerkede produkter på et helt annet nivå enn det var i 2015. Her er et utvalg av leverandør som har kommet med nye miljømerkede tekstilprodukter siden 1. januar 2016:

- Den verdensledende denimprodusenten ISKO svanemerket seks jeans-stoff⁹
- Kleskjeden Cubus lanserte en kolleksjon med babyklær¹⁰
- Kleskjeden Carlings lanserte fire svanemerkede jeans under sitt eget jeansmerke Karve¹¹
- Det svenske Velour by Nostalg lanserte svanemerkede chinos¹²
- Kleskjeden Cubus svanemerket en av sine bestselgende jeans¹³
- Det danske fashionbrand Pieszak lanserte svanemerkede jeans¹⁴
- Pierre Robert lanserte en kolleksjon med svanemerket ulltøy¹⁵

Miljømerkede produkter har også blitt markedsført i mer utstrekning enn tidligere de siste par årene for eksempel ved større forbrukerkampanjer og bedre synlighet i aktuelle butikkjeder. Dette har bidratt til at også synligheten til de miljømerkede produktene er bedre. Allikevel er fortsatt tilbudet forholdsvis marginalt sett i forhold til det totale tekstilmarkedet.

9.1 SUKSESSKRITERIER

I prosjekts opprinnelige utlysning var det definert tre suksesskriterier:

- Barrierer for miljømærkning af tekstiler er redusert (a).
- Antallet af miljømærkede tekstilprodukter er steget med 15 % i 2018 i forhold til medium 2014 (b).

⁹ Miljømerking 14. mars 2016: "Verdensledende denimprodusent går for Svanemerket"
http://www.svanemerket.no/aktuelt/nyheter/Verdensledende_denimprodusent_gar_for_Svanemerket/

¹⁰ Miljømerking 20. mai 2016: "Svanemerkede babyklær på Cubus"
<http://www.svanemerket.no/aktuelt/nyheter/svanemerkede-babyklar-pa-cubus/>

¹¹ Miljømerking 4. april 2017: "Karve jeans satser på Svanemerket"
<http://www.svanemerket.no/aktuelt/nyheter/karve-jeans-satser-pa-svanemerket/>

¹² Miljömärkning Sverige 10. mars: «Världens första Svanenmärkta chinos»
<http://www.svanen.se/Nyheter/2017/3/Varldens-forsta-Svanenmarkta-chinos/>

¹³ Miljømerking 17. mars 2017: "Cubus svanemerker jeansfavoritt"
<http://www.svanemerket.no/aktuelt/nyheter/cubus-svanemerker-jeansfavoritt/>

¹⁴ Miljømærkning Danmark 3. April 2017: "Pieszak modtager svanemærkelicens som første danske jeans-brand"
<http://www.ecolabel.dk/da/aktuelt/nyheder/2017/4/pieszak-modtager-svanemaerkelicens-som-foerste-danske-jeans-brand>

¹⁵ Miljømerking 1. aug 2017: Svanemerket ulltøy fra Pierre Robert

- 20 % øget salg af miljømærkede tekstiler i 2018 i forhold til 2014 (c).

9.1.1 Barrierer i for miljømærkning af tekstiler er redusert (a)

Leveransene i prosjektet og da spesielt den kvalitative byråundersøkelsen har gjort Nordisk Miljømerking bedre i stand til å identifisere hva som er sentrale barrierer for miljømerking av tekstiler. De barrierer som er identifisert i kriteriene og saksbehandlingsprosessen er ennå ikke avhjulpet, men prosesser er satt i gang for å redusere disse barrierene og optimalisere saksbehandlingsprosessen. Resultatene av disse arbeidene kan ikke forventes å realiseres helt før nye kriterier er vedtatt.

På markedssiden er manglende forståelse for de forretningsmessige fordelene fremhevet som den mest sentrale barrieren. To aktiviteter har vært anbefalt for å avhjelpe denne barrieren, business cases og en forbrukerundersøkelse, og begge er levert. Innsiktene fra disse leveransene og arbeidet med prosjektet har allerede gjort Nordisk Miljømerking bedre i stand til å kommunisere og markedsføre de offisielle miljømerkene overfor potensielle og eksisterende kunder. Når nye kriterier er vedtatt og saksbehandlingsprosessen optimalisert kan mer og bedre materiell utvikles og støtte innsalg og kundepleie enda bedre.

9.1.2 Antallet af miljømærkede tekstilprodukter er steget med 15 % i 2018 i forhold til medium 2014 (b)

Pr 1.juni 2014 var det 280 miljømerkede tekstilprodukter på det nordiske markedet. Pr 30. november 2017 er det 1424 miljømerkede tekstilprodukter i Norden. Det har med andre ord vært en vekst i antallet miljømerkede produkter på over 500 prosent i løpet av tre år og fire måneder.

9.1.3 20 % øget salg af miljømærkede tekstiler i 2018 i forhold til 2014 (c)

Omsetningen av svanemerkede tekstiler i Norden var i 2014 på under 300 000 euro. Omsetningen estimeres for 2017 til å bli mer enn 20 millioner euro. Det vil si den gjennomsnittlige veksten har vært på over 400 prosent i året. Tallene baserer seg på innrapportert og estimert omsetning fra lisensinnehavere og mange av disse leverer ikke direkte til sluttmarkedet. Omsetningen av svanemerkede produkter til sluttmarkedet vil med andre ord være betraktelig høyere.

For EU Ecolabel rapporteres det ikke omsetningstall per europeisk land, men ett samlet omsetningstall for hele EØS-området. Utviklingen i antall lisenser og produkter indikerer at også EU Ecolabel har hatt en positiv salgsutvikling i Norden. Pr januar 2017 er det over 400 miljømerkede produkter fra EU Ecolabel lisenser lisensiert i Norden mot under 250 produkter i juni 2014.

10 VEDLEGG

10.1 VEDLEGG 1: MILJØMERKEDE TEKSTILPRODUKTER SITT POTENSIAL PÅ DET NORDISKE MARKEDET
(TNS KANTAR)

10.2 VEDLEGG 2: EVALUERING AV KRITERIENE TIL SVANEMERKEDE TEKSTILER, SKINN OG LÆR

10.3 VEDLEGG 3: VÆRDIKÆDEN FOR TEKSTILER

10.4 VEDLEGG 4: BUSINESS CASES